

Gdy syn – na skutek własnego cierpienia – zastanawia się i nawraca, wtedy ojciec natychmiast urządza mu święto i ani słowem nie wypomina błędów popełnionych w przeszłości. Taka postawa jest wzorem dla wszystkich, którzy chcą pomagać ludziom uzależnionym w uratowaniu życia.

Bibliografia

M. Dziewiecki, *Człowiek uzależniony*, Rajmedia, Warszawa 2020.

M. Dziewiecki, *Droga zwycięzców. Dwanaście kroków nie z tej ziemi*, Edycja Świętego Pawła – Wyd. Rajmedia, Częstochowa 2016.

Jak rozumieć i kochać ludzi uzależnionych?

Streszczenie

Trudno jest zrozumieć ludzi trwających w uzależnieniach, gdyż w czynnej fazie trwania w nałogach oni nie rozumieją samych siebie. Mądrze kochać uzależnionych jest w stanie jedynie ten, kto wie, że są oni skrajnie uzależnieni emocjonalnie od jakiejś substancji czy kompulsywnej czynności, że oszukują samych siebie i negują fakt uzależnienia, że są genialnymi manipulatorami osób bliskich oraz że nie reagują na naszą miłość, ani na nasze cierpienie, które nam zadają. Reagują jedynie na ich własne cierpienie. To dlatego mądra, czyli w tym przypadku twarda miłość polega na stosowaniu zasady: ty trwasz w nałogu, ty ponosisz wszystkie bolesne konsekwencje twoich zachowań.

Słowa klucze: uzależnienia, mechanizmy uzależnień, twarda miłość.

Ks. dr Marek Dziewiecki – wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Radomiu, doktor psychologii, autor książek i artykułów z zakresu wychowania, małżeństwa i rodziny, komunikacji międzyludzkiej, a także profilaktyki i terapii uzależnień.
ORCID: 0000-0001-9581-8857

Grzegorz Książak

Specyficzne trudności i zagrożenia dorastającej młodzieży

Difficulties and threats faced by the adolescence

Summary

Nowadays, we are facing various threats. In today's world, young people are particularly exposed to multiple dangers: aggression, conflicts with parents, bad relationships with their peers, misunderstandings of human sexuality, addictions etc. This article is a contribution to a wider discussion about the threats signaled to young people and to take appropriate educational actions to eliminate undesirable behaviors.

Key words: adolescents, growing up, threats, educational problems.

Wstęp

Okres dorastania obfituje w różnego rodzaju trudności i zagrożenia, z których wszyscy wychowawcy muszą sobie dobrze zdawać sprawę, aby z jednej strony właściwie czuwać nad młodym człowiekiem, a z drugiej, by nie popełniać rażących błędów. Proces dojrzewania młodego człowieka, jak również czynniki zewnętrzne towarzyszące temu rozwojowi, mogą przyczynić się do powstania pewnych problemów natury wychowawczej czy społecznej. Czas dorastania cechują więc zagrożenia i trudności. Jest ich wiele. Każdy z uczniów styka się z nimi na co dzień w sposób bezpośredni lub pośredni. U jednych pojawiają się one gwałtownie i szybko znikają, u innych zaś mają charakter przewlekły i dają o sobie znać przez cały okres dojrzewania¹. Do zagrożeń, jak i szczególnych trudności tego okresu, możemy zaliczyć: agresję w zachowaniu, konflikty z dorosłymi, uleganie wpływom rówieśników, przedwczesne kontakty seksualne, trudności światopoglądowe, nałogi, próby samobójcze czy nawiązanie bliskiego kontaktu z sektami i marginesem społecznym².

1. Zachowania agresywne oraz konflikty z dorosłymi

Pierwszym z problemów wychowawczych wśród dorastających jest nasilenie się agresywnych zachowań. Przez agresję rozumie się najczęściej zachowanie zmierzające do wyrządzenia krzywdy osobie, do której jest ona skierowana. Przyczyną agresji jest w zasadzie frustracja, choć zdarza się, ostatnio dość często, że agresja może być następstwem przyjęcia wzorców i modeli agresywnego zachowania przekazywanego przez media³. Taki stan rzeczy sprzyja zobojętnieniu na ludzką krzywdę. Konflikty z osobami dorosłymi to następna ze wspomnianych trudności. Należy dokonać tu pewnego rozgraniczenia – konflikty te odbywają się na dwóch poziomach – dom rodzinny i szkoła. Objawiają się one w sposób widoczny przez „wszystkie przejawy niezdyscyplinowania, niepodporządkowanie się zarządzeniom rodziców, przekraczanie regulaminu szkolnego, lekceważenie wszelkiego rodzaju poleceń, rozkazów i zakazów”⁴. Przecistawianie się osobom dorosłym może przybierać różną postać, od braku uprzejmości aż do bezczelnych wystąpień. Charakterystyczną cechą takich manifestacji jest, zdaniem R. Łapińskiej i M. Żebrowskiej, „postępowanie wbrew oczywistym racjom i słuszności, na zasadzie przekory lub ślepego uporu”⁵.

Wśród przyczyn takich konfliktów wyróżnia się między innymi: wzrost krytycyzmu dorastającego człowieka, szybko rosnące potrzeby samodzielności, zaburzenia emocjonalne, egotyzm (nieliczenie się z opinią otoczenia ani wymogami życia społecznego), odrzucanie dotychczasowych autorytetów, a może nawet w pewnym stopniu syndrom samotności⁶ (jest to pewnego rodzaju ucieczka

¹ Por. R. Łapińska, M. Żebrowska, *Wiek dorastania*, w: *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, red. M. Żebrowska, Warszawa 1969 s. 791. Zob. D. Kurzydło, *Badania empiryczne w katechetyce na przykładzie zastosowania ankiety audytoryjnej (temat badania: Funkcja wtajemniczenia w katechezę młodzieży wobec problemów rozwojowych i zagrożeń cywilizacyjnych)*, „Studia Katechetyczne” 9 (2013), s. 181-213.

² Por. M. Wolicki, *Człowiek przełomu tysiącleci wobec masowej triady neurotycznej*, w: *Człowiek przełomu tysiącleci. Problemy psychologiczne*, red. J. Makselon, B.J. Soiński, Kraków 2000, s. 19-21.

³ Por. J. Kułaczkowski, *Główne problemy wychowania młodzieży w okresie dojrzewania*, „Studia Diecezji Radomskiej” t. 6, Radom 2004, s. 296-297.

⁴ R. Łapińska, M. Żebrowska, jw., s. 791.

⁵ Tamże.

⁶ Por. M. Wolicki, jw., s. 17.

od społeczeństwa; młodzi, odkrywając swe wnętrza, chcą doprowadzić je do ładu, a na to potrzeba odłączenia się od społeczeństwa; inaczej mówiąc to dialog siebie samego z sobą). Konflikty z rodzicami czy nauczycielami w szkole mogą prowadzić do ucieczek z domu czy ze szkoły (popularne wagary), a co gorsze często są przyczyną wzrostu zachowań agresywnych we wszelkich środowiskach. Jak zauważa M. Wolicki, „Konflikty te pojawiają się na tle wzrastającego krytycyzmu młodocianych, a jednocześnie ich niedostosowania do wymagań życia społecznego, wskutek zbyt idealistycznego, ale nierealnego podejścia do życia. Często są też wywołane trudnościami z samym sobą, różnymi konfliktami wewnętrznymi, co przy nieumiejętności ich rozwiązywania prowadzi również do konfliktów zewnętrznych”⁷. Konflikty z rodzicami mogą prowadzić do ucieczek z domu, a konflikty z nauczycielami czy wychowawcami do zjawiska wagarów⁸. Konsekwencją takich konfliktów może być również wzrost zachowań agresywnych, a nawet przestępczość młodocianych⁹.

2. Zaburzone relacje z rówieśnikami

Inna kategoria trudności wiąże się ściśle z odniesieniem młodych ludzi do swej grupy rówieśniczej. Relacje z rówieśnikami mogą przybrać różną formę, poczynając od niewłaściwego doboru przyjaciół, niemożności znalezienia ich, a kończąc na poczuciu odrzucenia przez grupę rówieśniczą. Dorastający człowiek, przeżywający konflikty w domu, szuka wsparcia i zrozumienia w grupach koleżeńskich. Niestety nie wszystkie grupy kierują się wartościami moralnie dobrymi, stąd niebezpieczeństwo znalezienia się pod wpływami złych kolegów czy koleżanek. Problem pojawia się także wówczas, gdy młodociany zwiąże się z grupą bardzo silnie, aż do całkowitego podporządkowania się jej (tzw. konformizm młodocianych), czego następstwem są konflikty między wymaganiami grupy a wymaganiami domu bądź szkoły¹⁰. Uleganie złym wpływom rówieśników ma najczęściej miejsce wtedy, „gdy młodzi nie znajdują dostatecznego oparcia psychicznego w swoim domu rodzinnym, u swoich rodziców, ze względu na brak bliższego kontaktu z nimi. To powoduje, że tego oparcia zaczynają szukać u swoich rówieśników, którzy nie zawsze są pozytywni. W ten sposób dostają się pod wpływ złych kolegów czy koleżanek”¹¹.

3. Przedwczesna inicjacja seksualna

Przedwczesne kontakty seksualne to kolejne niebezpieczeństwo czyhające na młodzież okresu adolescencji. Brak odpowiedniego wychowania seksualnego, uważanie seksu za temat tabu w wielu rodzinach, obecny świat naładowany pornografią, dążenie do zaspakajania swych potrzeb, szukanie tylko przyjemności to warunki mało sprzyjające rozwojowi człowieka. Inną przyczynę wczesnej

⁷ M. Wolicki, *Konflikty młodzieży z rodzicami w świetle psychologii*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. IX-X, Częstochowa 1981/82, s. 321-328.

⁸ R. Łapińska, M. Żebrowska, *Wiek dorastania*, w: *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, red. M. Żebrowska, Warszawa 1969, s. 418-420.

⁹ Zob. M. Wolicki, jw.

¹⁰ Por. R. Łapińska, M. Żebrowska, jw., s. 791.

¹¹ M. Wolicki, *Charakterystyka psychologiczna okresu gimnazjalnego*, w: *Katecheza dziś*, red. J. Zimny, Sandomierz 2002, s. 21-22.

inicjacji seksualnej stanowi proces akceleracji (potrzeby seksualne pojawiają się w dobie obecnej u coraz młodszych ludzi niż przed laty). Trzeba jednak zauważyć, że proces ten nie powoduje przyspieszenia rozwoju we wszystkich sferach rozwojowych człowieka, stąd pomimo właściwego rozwoju fizycznego, brak jest odpowiedniego poziomu moralnego i społecznego. Dlatego niezmiernie ważną rolę odgrywa tu rodzina, która ma kształtować młode sumienia, uczyć odpowiedzialności w korzystaniu z daru, jakim jest seksualność. Dziś jest to jeden z największych problemów pedagogicznych.

Według M. Wolickiego przedwczesne nawiązywanie kontaktów seksualnych z osobnikami płci przeciwnej „jest spowodowane również najczęściej brakiem bliskiego kontaktu psychicznego ze swymi rodzicami. Nie znajdując zaspokojenia swoich potrzeb afiliacji, przynależności, w domu rodzinnym, zaczynają tej bliskości poszukiwać u swoich rówieśników, co często może prowadzić do nawiązywania przedwczesnych kontaktów seksualnych ze swymi kolegami czy koleżankami”¹².

4. Trudności światopoglądowe

Inną charakterystyczną cechą tego wieku są tzw. trudności światopoglądowe związane z koniecznością wrastania młodzieży w społeczeństwo. M. Wolicki stwierdza, że tego typu trudności „mogą się pojawić w tych wypadkach, gdy rodzina, w której młody człowiek dojrzewa, nie jest konsekwentnie religijna, lub też gdy w życiu młodego człowieka pojawiają się problemy natury intelektualnej, związane ze sprawami religijnymi, ale najczęściej, gdy występują problemy natury moralnej, związane z nieuporządkowanym życiem seksualnym, z popełnianiem różnych grzechów ciężkich. Niekiedy również rozbieżności istniejące między wizją świata wynoszoną z domu, szkoły i katechizacji mogą spowodować wystąpienie tego typu trudności”¹³.

5. Nałogi i uzależnienia

Bardzo groźnym niebezpieczeństwem są nałogi i uzależnienia, głównie narkomania, alkoholizm, nikotynizm, czy pornografia i autoerotyzm. Przyczyn popadania w tego rodzaju nałogi jest wiele. Są to przyczyny natury osobowościowej (np. istnienie skazy alkoholowej, problemy osobiste, trudności moralne, brak głębszego sensu życia) czy natury zewnętrznej, jak zły wpływ środowiska (np. rodzice pijący alkohol, czy wychowawcy również pijący w obecności młodzieży, ale także często próba dorównania swym rówieśnikom i tzw. szpanerstwo – to początek drogi uzależnienia)¹⁴. I tak przez alkoholizm należy rozumieć przewlekłe zatrucie, wynikłe z częstego spożywania alkoholu, zatrucie nie tylko swego organizmu, ale całej swej egzystencji. Alkoholizm rozwija się u osób mało odpornych na stres lub wykazujących znaczne problemy psychiczne. Problem ten jest bardzo aktualny, co potwierdzają liczne badania socjologiczne wskazujące, że ponad połowa

¹² Tamże, s. 22.

¹³ Tamże.

¹⁴ Zob. M. Wolicki, *Człowiek przełomu tysiącleci wobec masowej triady neurotycznej*, w: *Człowiek przełomu tysiącleci. Problemy psychologiczne*, Kraków 2000, red. J. Makselon, B. J. Sowiński, s. 19-21; M. Wolicki, *Charakterystyka psychologiczna...*, s. 22.

młodzieży w okresie szkolnym nadużywa alkoholu. Innym problemem, który prowadzi do coraz większej degeneracji całego społeczeństwa, jest narkomania. Dalej należy zauważyć niepokojące zjawisko pornografii. Jest ono przyczyną wielu negatywnych zmian zachodzących w życiu społecznym, psychicznym i duchowym człowieka, zwłaszcza dorastającego. Pornografia, pobudzając ludzkie instynkty, niszczy właściwy obraz męskości i kobiecości, prawidłową relację pomiędzy nimi, prowadząc jedynie do zaspokajania swych potrzeb cielesnych. Zjawisko to obniża poziom ludzkiej wrażliwości na czystość, godność drugiej osoby, osłabia współczucie wobec ofiar gwałtów i prowadzi do licznych dewiacji seksualnych¹⁵. Pamiętać należy, że droga do nałogu jest prosta i szybka, powrót zaś długi, krętymi ścieżkami. Dlatego wszelkimi siłami należy bronić młodego człowieka od takich uzależnień (zniewoleń).

6. Sekty i zachowania suicydalne

Nie można zapomnieć także o jeszcze dwóch innych ważnych zagrożeniach – sektach i próbach samobójczych. Niebezpieczeństwo odejścia młodzieży do sekt czy grup z marginesu społecznego jest „spowodowane nieodpowiednim środowiskiem rodzinnym, zwłaszcza brakiem atmosfery miłości i zrozumienia w domu rodzinnym. Młodzi uciekają z domu, gdy nie znajdują zrozumienia i serca, poszukują tych wartości w sektach, czy różnych ruchach religijnych, które na początku chętnie służą młodym daniem im oparcia, by ich pozyskać dla swoich celów, potrafią umiejętnie podejść człowieka młodego i wciągnąć go w orbitę swoich wpływów, a gdy się spostrzeże, że popełnił błąd, to już jest nieraz za późno, aby się wycofać”¹⁶. To często wynik braku odpowiedniego środowiska rodzinnego (kochającej, pomocnej i wyrozumiałej rodziny). Gdy brak tych wartości w domu, szuka się ich w sektach czy różnych ruchach religijnych, które początkowo chętnie służą młodym pomocą, ale tylko po to, by ich pozyskać dla własnych egoistycznych celów¹⁷. Niebezpieczeństwo załamań psychicznych, aż do samobójstw włącznie, jest spowodowane tym, że niezwykle wrażliwa i labilna psychika ludzi młodych w okresie dorastania predysponuje ich do różnych urazów i załamań psychicznych, zwłaszcza przy słabszym systemie nerwowym. Gdy do tego dołączą się różne trudności życiowe, spowodowane niewłaściwą sytuacją w domu rodzinnym (np. konfliktami z rodzicami) czy niepowodzeniami w środowisku szkolnym albo też niepowodzeniami w relacjach z innymi (np. nieszczęśliwa miłość), może dojść do prób samobójczych lub nawet efektywnych zamachów samobójczych¹⁸. Duża liczba prób samobójczych wśród młodzieży to właśnie wynik przeżywanych trudności życiowych, załamań psychicznych, czy słabiej rozwiniętego układu nerwowego.

6. Zagrożenia w sieci

Dynamiczny rozwój nowych technologii fascynuje i wciąga nastolatków, dlatego są oni także narażeni na utratę kontroli nad korzystaniem z internetu, co może prowadzić do izolacji, a także zaniedbywania nauki, zdrowia czy kontaktów

¹⁵ Por. J. Kułaczkowski, *iw.*, s. 296-300.

¹⁶ M. Wolicki, *iw.*, s. 23.

¹⁷ Por. J. Kułaczkowski, *iw.*, s. 22-23.

¹⁸ M. Wolicki, *iw.*, s. 23.

z rówieśnikami. Lista niebezpieczeństw jest długa i zmienia się wraz z rozwojem nowych technologii. Internet otwiera przed młodym pokoleniem wiele możliwości, ale jednocześnie niesie za sobą nowe wyzwania. Jego dynamiczny rozwój fascynuje i wciąga nastolatków. Dla młodych ludzi sieć nierzadko staje się pozornie prostym narzędziem do kształtowania swojego wizerunku, miejscem złudnie bezpiecznym, gwarantem anonimowości czy panaceum na ich problemy. Internet to kopalnia możliwości i okno na świat, w którym, obok wartościowych treści i odpowiedzialnych internautów, spotykamy drastyczne obrazy i agresywnych użytkowników. Na destrukcyjny wpływ internetowych treści szczególnie narażeni są młodzi ludzie. Dzieci i młodzież najczęściej korzystają z sieci i to one są najczęściej narażone na przemoc, pedofilię, uwodzenie przez internet i na wiele innych zagrożeń związanych z użytkowaniem nowoczesnych technologii¹⁹.

Nowoczesne stały się także zachowania ryzykowne w sieci, których dzieci często dopuszczają się nieświadomie, gdyż nie posiadają wiedzy na temat zagrożeń, jakie mogą ich spotkać podczas serfowania w internecie. Cechą istotną multimedialnych i jednocześnie różniącą je od innych mediów jest interaktywność, możliwość dwukierunkowej relacji: człowiek-komputer, komputer-człowiek. Świat realny, kontakty z ludźmi, życie towarzyskie, interesy, wszystkie dziedziny życia przenoszą się do wirtualnej przestrzeni. Podstawowe zagrożenia, na jakie należy zwrócić uwagę, to cyberprzemoc, niebezpieczne znajomości zawierane za pomocą na przykład czaterii, komunikatorów, brak wyobraźni dotyczący umieszczania własnego wizerunku w sieci. Pozorne bezpieczeństwo jest łatwo wykorzystywane przez przestępców internetowych, których celem są dzieci i młodzież. Nieświadomi użytkownicy internetu także mogą popełniać czyny o charakterze kryminogennym, do których należy między innymi rozpowszechnianie pirackich filmów, muzyki, programów komputerowych.

Internet może nie tylko dać przestrzeń dla treści nieodpowiednich dla dzieci, lecz także stać się narzędziem cyberprzemocy, czyli rówieśniczej agresji²⁰. Jest to szczególnie rodzaj działań, w których sprawca wykorzystuje technologie informacyjne i komunikacyjne, różne funkcje internetu, takie jak: poczta elektroniczna, portale społecznościowe, blogi, czatery, komunikatory w celu skrzywdzenia jednostki lub grupy osób, wywarcia na nich negatywnego skutku psychicznego. Do najczęstszych form cyberprzemocy należy: nękanie, podszywanie się pod ofiarę bez jej zgody i wiedzy, ośmieszanie w postaci negatywnych komentarzy, ujawnianie zdjęć ofiary często poddanych obróbce w programach graficznych, szantażowanie ofiary przy wykorzystaniu sieci. Zjawisko to jest najbardziej rozpowszechnione wśród dzieci i młodzieży. Rozmawiając o bezpieczeństwie młodych internautów, nie sposób pominąć problemu sekstingu (ang. *sexting*). Jest to niebezpieczne zjawisko przesyłania treści o charakterze erotycznym, głównie swoich nagich lub półnagich zdjęć, za pomocą internetu i telefonu komórkowego, popularne szczególnie wśród młodzieży. W przypadku sekstingu mamy do czynienia z sytuacją, kiedy nastolatek nie tylko jest autorem treści o charakterze erotycznym, lecz także dobrowolnie przekazuje je swoim znajomym.

¹⁹ Por. D. Kurzydło, *Badania empiryczne w katechetyce na przykładzie zastosowania ankiety audytoryjnej (temat badania: Funkcja wtajemniczenia w katechezie młodzieży wobec problemów rozwojowych z zagrożeń cywilizacyjnych)*, „Studia Katechetyczne” 9 (2013), s. 181-213.

²⁰ Por. P.T. Nowakowski, *Przemoc w sieci. Przyczynek do dalszych analiz*, w: *Internet, między edukacją, bezpieczeństwem a zdrowiem*, red. M. Kowalski, Tychy 2008, s. 57-77; Gołębiowska I., *Cyberprzemoc – zagrożenie dla młodego pokolenia*, „Wychowawca” (2012) nr 7-8, s. 12-15.

Duże znaczenie w życiu młodej osoby mają grupy rówieśnicze w tym także szkolne. Młody człowiek w celu uzyskania akceptacji w grupie może dopuszczać się cyberprzemocy w sieci wobec osób nie lubianych przez grupę, czy wcześniej już nękanych w ten sposób. Nie bez znaczenia jest fakt, że młodzież promuje zachowania antyspołeczne, nieakceptowane przez rodziców, nauczycieli w celu ukazania swojej odrębności, niezależności, braku akceptacji dla norm, jakie przez osoby dorosłe są uważane za właściwe.

Kolejnym wartym zaznaczenia rodzajem zachowań ryzykownych jest pewna otwartość nastolatków na bezpośrednie interakcje z osobami poznanymi w świecie wirtualnym. Internet to także miejsce, gdzie dziennie miliony osób korzystają z chatów, komunikatorów, różnych serwisów za pośrednictwem, których mogą poznawać i kontaktować się z innymi. Poznawanie innych ludzi w sieci stało się normalną czynnością, która najbardziej niebezpieczna może być dla dzieci i młodzieży. Sieć jest nowym środowiskiem, gdzie swoją działalność rozwijają pedofile. Serwisy społecznościowe, chaty, komunikatory pedofil może wykorzystać na nawiązanie kontaktu z młodą osobą. Poczucie anonimowości w sieci sprawia, że nawet nieśmiałe dzieci mają więcej odwagi podczas rozmów w sieci i zawierają wirtualne przyjaźnie. Młody użytkownik, zawierający znajomość w sieci, nigdy nie wie, z kim tę znajomość zawiera. Nieuczciwi użytkownicy podają swój nieprawdziwy wiek, przesyłają zdjęcia innych osób. Jest to postawa charakterystyczna dla pedofilii, którzy chcą zdobyć zaufanie dziecka przez podanie podobnego wieku, zainteresowań. Uwodzenie wiąże się z nawiązaniem z dzieckiem więzi emocjonalnej, co powoduje, że dziecko zgadza się na propozycje *internetowego przyjaciela*. Skutkiem wszystkich działań podejmowanych przez pedofilii jest wykorzystanie seksualne swojej ofiary bądź nakłonienie jej do udziału w pornografii dziecięcej lub prostytucji. Jednym z najpowszechniejszych zagrożeń jest kontakt dzieci i młodzieży z niebezpiecznymi treściami w sieci, w szczególności z pornografią. Niepokojąca jest wyraźna obecność w przestrzeni internetowej tzw. pornografii dziecięcej (materiałów przedstawiających seksualne wykorzystanie dzieci). Problem uwodzenia dzieci online dotyczy co prawda stosunkowo małego odsetka dzieci i młodzieży, niepokojąca jest jednak częsta praktyka spotykana się przez młodzież z osobami poznanymi online.

Kolejnym zagrożeniem dla młodzieży jest uzależnienie od internetu. Choć dotyczy to bezpośrednio małego odsetka internautów, to stanowi istotne zagrożenie ich funkcjonowania społecznego. Przyczyny i skutki uzależnienia od komputera i internetu, które określane jest także jako infoholizm, są niezwykle złożone, wielorako warunkowane, gdyż zależą od wielu czynników, a skutki społeczno-pedagogiczne dla poszczególnych środowisk są dramatyczne, czy nawet tragiczne. Pod wpływem mediów i technologii, zmieniają się tradycyjne postacie zagrożeń wywołujące patologie społeczne (np. alkoholizm) i dysfunkcje oraz marginalizacje rodziny (związane z wykluczeniem społecznym), a jednocześnie pojawiają się nowe, mające ścisły związek ze swoistością świata wirtualnego. W nim bowiem coraz częściej i dłużej przebywają nie tylko dzieci, ale i osoby dorosłe. Zarówno jedni, jak i drudzy uzależniają się od najnowszych technologii. Jednocześnie wspomniane technologie mogą być „doskonałym” narzędziem przestępczości teleinformatycznej, ale również stosowania różnorodnych tradycyjnych form przemocy i nowych ich odmian związanych z przebywaniem wszystkich pokoleń w świecie wirtualnym. Proces ten wywołuje określone konsekwencje społeczno-edukacyjne, dydaktyczne, etyczne, zdrowotne i prawne, także dla instytucji wychowawczych funkcjonujących w społeczności lokalnej.

7. Niebezpieczeństwo dopalaczy

Nowe trendy oraz moda nadchodząca do Polski z krajów Europy Zachodniej a także USA spowodowały, że zmienił się nie tylko światopogląd młodych ludzi, lecz także ich oczekiwania. Znacząco wzrosła chęć przeżywania silniejszych wrażeń. Świat otaczający młodego człowieka, epatujący przemocą i seksualnością, sprawił, że naturalne emocje stały się niewystarczające. Z drugiej strony świadomość, że posiadanie i wytwarzanie nielegalnych środków psychostymulujących grozi poważnymi sankcjami prawnymi, przyczyniła się do masowej sprzedaży oraz znaczącej wśród nastolatków popularności tzw. dopalaczy²¹. „Dopalacze” to termin używany potocznie dla określenia grupy różnych substancji lub ich mieszanek o rzekomym bądź faktycznym działaniu psychoaktywnym, pochodzenia naturalnego lub syntetycznego, których spożycie ma na celu wywołanie w organizmie jak najwierniejszego efektu narkotycznego substancji zdelegalizowanych (głównie marihuany, opium bądź ecstasy). Dopalecz, jak każdy środek psychoaktywny zmieniający świadomość, może powodować uzależnienie, głównie o charakterze uzależnienia psychicznego, gdyż posiada zdolność do manipulacji samopoczuciem i daje możliwość chwilowej zmiany percepcji. Uzależnienie powstaje w dłuższym czasie i zwykle jest trudne do rozpoznania. Zażywanie dopalaczy może również skutkować eksperymentowaniem z tzw. twardymi narkotykami, a w konsekwencji – silnym uzależnieniem fizycznym i psychicznym. Niejednokrotnie dominują działania niepożądane, takie jak: zaburzenia lękowe, lęk przed śmiercią, zaburzenia rytmu serca, wzrost lub spadek ciśnienia tętniczego, bóle głowy, nudności, wymioty, hipertermia, bezsenność, niepamięć wsteczna, zaburzenia świadomości – do stanu nieprzytomności włącznie, zaburzenia oddychania, napady drgawkowe, zaburzenia elektrolitowe czy hipoglikemia. Z uwagi na poważne zagrożenie zarówno dla zdrowia psychicznego, jak i fizycznego oraz dużą popularność wśród młodzieży stanowią poważny problem medyczny, psychologiczny i prawny.

Zakończenie

Młody człowiek jest zagubiony we współczesnym świecie przesyconym informacją i techniką. Brak mu umiejętności odróżniania prawdy od fałszu, dobra od zła. Młodzi we współczesnym świecie mają nieograniczoną wolność, przysługujące im prawa traktują relatywnie. Te i inne czynniki przyczyniają się do uaktywniania omawianych zagrożeń. Dorastająca młodzież potrzebuje przede wszystkim organizacji życia – jasnych komunikatów, tłumaczenia i wyjaśniania otaczającej rzeczywistości, przewidywania zagrożeń, obalania mitów. Katecheza szkolna stanowi zatem idealne miejsce przekazywania wiedzy o moralnym i etycznym zachowaniu młodego człowieka. Najskuteczniejsza jest więc profilaktyka, która polega na uczeniu wychowanków dojrzałości w odniesieniu do określonych zagrożeń promowaniu dojrzałej postawy we wszystkich dziedzinach ludzkiego życia.

²¹ Por. K. Jędrzejko, P. Orlikowski, *Dopalacze nadal groźne*, <http://www.rynekzdrowia.pl/Rynek-Zdrowia/Dopalacze-nadal-grozne,104615.html>, z dn. 17.10.2019.

Bibliografia

- Łapińska R., Żebrowska M., *Wiek dorastania*, w: *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, red. M. Żebrowska, Warszawa 1969.
- Kurzydło D., *Badania empiryczne w katechetyce na przykładzie zastosowania ankiety audytoryjnej (temat badania: Funkcja wtajemniczenia w katechezie młodzieży wobec problemów rozwojowych i zagrożeń cywilizacyjnych)*, „Studia Katechetyczne” 9 (2013).
- Wolicki M., *Człowiek przełomu tysiącleci wobec masowej triady neurotycznej*, w: *Człowiek przełomu tysiącleci. Problemy psychologiczne*, red. J. Makselon, B.J. Soński, Kraków 2000.
- Kulaczkowski J., *Główne problemy wychowania młodzieży w okresie dojrzewania*, „Studia Diecezji Radomskiej” t. 6, Radom 2004.
- Wolicki M., *Konflikty młodzieży z rodzicami w świetle psychologii*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. IX-X, Częstochowa 1981/82.
- Wolicki M., *Charakterystyka psychologiczna okresu gimnazjalnego*, w: *Katecheza dziś*, red. J. Zimny, Sandomierz 2002.
- Łapińska R., Żebrowska M., *Wiek dorastania*, w: *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, red. M. Żebrowska, Warszawa 1969.
- Kurzydło D., *Badania empiryczne w katechetyce na przykładzie zastosowania ankiety audytoryjnej (temat badania: Funkcja wtajemniczenia w katechezie młodzieży wobec problemów rozwojowych z zagrożeń cywilizacyjnych)*, „Studia Katechetyczne” 9 (2013).
- Nowakowski P.T., *Przemoc w sieci. Przyczynek do dalszych analiz*, w: *Internet, między edukacją, bezpieczeństwem a zdrowiem*, red. M. Kowalski, Tychy 2008.
- Gołębiewska I., *Cyberprzemoc – zagrożenie dla młodego pokolenia*, „Wychowawca” (2012).
- Jędrzejko K., Orlikowski P., *Dopalacze nadal groźne*, <http://www.rynekzdrowia.pl/Rynek-Zdrowia/Dopalacze-nadal-grozne,104615.html>, z dn. 17.10.2019.

Specyficzne trudności i zagrożenia dorastającej młodzieży**Streszczenie**

Obecnie spotykamy się z różnymi zagrożeniami. W dzisiejszej rzeczywistości młodzież w szczególności jest narażona na wielorakie niebezpieczeństwa. Zaliczamy do nich między innymi: agresję, konflikty z rodzicami, złe relacje z rówieśnikami, błędne pojmowanie ludzkiej seksualności, uzależnienia, nałogi itp. Niniejszy artykuł stanowi przyczynek do szerszej dyskusji wobec sygnalizowanych zagrożeń młodzieży oraz podjęcia odpowiednich działań wychowawczych w celu eliminowania niepożądanych zachowań.

Słowa klucze: młodzież, dorastanie, zagrożenia, problemy wychowawcze.

Dr Grzegorz Książak – dyrektor i katecheta Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Krynkach; wykładowca w Centrum Doskonalenia Kadr Oświatowych w Ostrowcu Świętokrzyskim.